

Suzana Goldin

Glazbena škola Ivana Matetića – Ronjgova Pula, Hrvatska
suzana.zbor@gmail.com

INTERDISCIPLINARNI PRISTUP ARGENTINSKOM TANGU U RADU S UČENICIMA PULSKE GLAZBENE ŠKOLE

Sažetak

Tango predstavlja univerzalnu filozofiju odnosa muškarca i žene koji pokretom izražavaju cjelokupno stanje duha i tijela. Kroz tango je izražena integracija različitih osjetila: auditivnih, vizualnih i taktilnih. Namjera autorice je opisati na koji se način realizirao tango C. Gardel – A. Le Pera: Por una cabeza, s učenicima glazbene škole, vodeći računa o glazbenoj relevantnosti, ali i sociološkoj dimenziji tanga kao specifičnog plesa. Ciljevi rada mogu se sagledati kroz stručno-glazbenu te psihološko-pedagošku konotaciju. Proces pripreme započeo je gledanjem filma M. Bresta: *Miris žene* iz 1992. godine, nakon čega se pristupilo izradi aranžmana za troglasni pjevački zbor te za instrumentalni sastav kojega su činile: violina, klavir i pet harmonika. Do konačnoga uratka slijedile su faze: slušanja glazbe u originalnoj izvedbi, učenja pjesme po notama te oblikovanja koreografije. Učenici su bili aktivni i kreativni sudionici čitavoga procesa oblikovanja interdisciplinarne umjetničke forme. Poticana je multisenzorna percepcija kojom se utjecalo na glazbeni izričaj. Integrirane su različite razine glazbenoga obrazovanja, jer su se u projekt uključili učenici pulske osnovne i srednje glazbene škole, profesori i plesači. Učenici su postigli veću razinu emocionalnog i estetskog doživljavanja glazbenoga djela u kojemu su neposredno sudjelovali svojom izvedbom, čime se potakla i njihova kreativnost. Ovakav pristup nadišao je tradicionalne zborske nastupe, izvođeci skladbu uz specifičnu vrstu sastava i uz plesanje dvaju plesača. Upoznali su ili utvrdili sljedeće glazbene elemente: glazbeni oblik, puls, punktirani ritam, sinkopa, triola, mutacija, alteracija, diatonika i kromatika. Sve navedeno pomoglo im je u njihovu glazbenom razvoju i otvorilo mogućnosti koje nudi interdisciplinarni pristup.

Ključne riječi: glazba, glazbena škola, interdisciplinarnost, ples, učenici.

Uvod

„Tango je ples sa četiri noge, dvije glave i jedinim srcem“¹.

Tango platense nastao je krajem 19. stoljeća u specifičnom geografskom prostoru oko estuarija rijeke Rio de la Plata, u argentinskom glavnom gradu Buenos Airesu i urugvajskom glavnom gradu Montevideu. Nastao je pod utjecajem i miješanjem naroda i glazbenih oblika domorodačkog stanovništva te useljnika iz Europe i Afrike. „Tango je hibrid, plod mješavine nekoliko naroda; u njegovu nastajanje uključeno je tri kontinenta: Amerika, gdje se zapravo ‘rodio’ i ‘odrastao’; Europa, čiji su emigranti (već postali dijelom svijeta La Plate) snažno doprinijeli njegovom stvaranju; Afrika, koja je u njegovo stvaranje ponajviše utjecala s ritmičke strane“ (Toti, n.d., str. 1). Na njegov razvoj utjecali su španjolska contradanza, pasodoble i flamenco, kubanska habanera, crnački canyengue, can-dombe, glazba gauchosa (ruralna milonga), bečki valcer, poljska mazurka, polka, židovski klezmer i tango andaluz.

„Pravo rodno mjesto Tanga jesu pločnici i dvorišta sirotinjskih smještaja, gdje su se radnička klasa Argentinaca i tek pristiglih emigranata iz drugih zemalja srećali, gdje su se miješali, zabavljali i igrali“ (Deniston, 2007, str. 64). U početku bio je to ples gauchosa, siromašnih, nezaposlenih muškaraca i razvratnica u noćnim lokalima. Početkom 20. stoljeća postao je popularan i u višim slojevima društva koji su činile bogate europske elite te se iz predgrađa preselio u elitne plesne dvorane u samom centru Buenos Airesa. Tango se širi po cijelom svijetu te unatoč svojim tradicionalnim argentinskim i urugvajskim korijenima postaje globalan i multinacionalan. Ulazi i u umjetničku glazbu mnogih poznatih umjetnika (I. Albeniz, I. Stravinski, P. Hindemith, E. Schulhoff, W. Egk, E. Křenek, K. Weill, A. Piazzolla).

Godine 2009. tango je upisan na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva. Podnositeljice zahtjeva za njegovim upisom su južnoameričke države: Argentina i Urugvaj (Katarinčić, 2013).

Univerzalna filozofija tanga

„Hoćemo li se igrati? Čega? Odmaranja duše.
Kako se to igrati? Ja te zagrlim, a ti dišeš.“²

„Malo je reći da je tango harmonija koja se pleše. To je posebna filozofija življenja koja nekima vremenom postane i sam život. Kao i za sve prave mudrosti u životu i u tangu je najbitnije slušati. Slušanje muzike je srž koja po-

¹ Poslovica koja se nalazi na ulazu u svjetski poznatu akademiju tanga „Academia Nacional del Tango“ u Buenos Aires-u (<http://furaj.ba/el-alma-del-tango/>): Pristupila 27. 8. 2016.

² <http://podnebomputujem.blogspot.hr/p/tango-harmonija-koja-se-plese.html>: Pristupila 15. 2. 2017.

vezuje biće i srčanu čakru s laganim, ali krajnje prisutnim ritmom. Plesati u ritmu srca... Možda je najbolje objašnjenje takve vrste slušanja, jer tek nakon što se otkucaji upare s bićem i prenesu putem zagrljaja na partnera i stope s njegovim, nastaje harmonija.“²

Tango predstavlja univerzalnu filozofiju odnosa muškarca i žene koji pokretom izražavaju cjelokupno stanje duha i tijela. Kroz tango je izražena integracija različitih osjetila: auditivnih, vizualnih i taktilnih. To je treći ples u povijesti, nakon bečkog valcera i polke, u kojem su žena i muškarac okrenuti jedan prema drugome, gdje muškarac drži ženinu desnu ruku u njegovoj lijevoj, s desnom rukom oko nje. Tango je bitno drugačiji od ostalih plesova jer uvodi pojam improvizacije po prvi put. Nema zadanih kombinacija i plesač ne može biti zaokupljen koračima. Argentinski tango ne može se dva puta isto otplesati, ne može se ni dva puta isto otpjevati i upravo to je ona čar koja daje slobodu, razvija osobu u srži i daje mogućnost izražavanja osjećaja.

Stalni izazov u plesu tanga je plesačeva sposobnost komuniciranja suptilnim porukama, a isto tako primanja i reagiranja na poruke kroz glazbu. Plesači trebaju biti spremni slušati. Kada s nekim plešemo, ne iz istinske želje za povezivanjem s drugim ljudskim bićem, nego iz pristojnosti, tada je naša sposobnost slušanja smanjena. Isto tako određivanje kulturološki prihvatljivog načina korištenja tijela i viđenje cjelokupne situacije ima veliki utjecaj na kvalitetu tjelesne komunikacije između plesača, a s time i na njihovu sposobnost povezivanja. Fiziologija plesača također utječe na mogućnost povezivanja. Velike razlike u fizičkoj veličini i mogućnostima može otežati komunikaciju u plesu. No, snagom volje moguće je pronaći rješenje. I na kraju, individualna psihologija svakog plesača ima utjecaja na njihovu komunikaciju u plesu na plesnom podiju (Jensen, 2006).

Tango kao inspiracija za rad s učenicima školskog uzrasta: Por una cabeza (Carlos Gardel – Alfredo Le Pera)

Carlos Gardel (1890. – 1935.) bio je poznati argentinski pjevač (bariton), glazbenik, filmski glumac i jedan od najpopularnijih latinoameričkih izvođača u prvoj polovici 20. stoljeća. „O tome da je Gardel bio i ostao argentinska legenda svjedoči činjenica da netko svakodnevno polaže svježe ubrani crveni karanfil i upaljenu cigaru na brončani kip (u prirodnoj veličini) što je postavljen na njegov grob; tajnovita osoba koja se za to brine još uvijek nije otkrivena, no jedno je sigurno: „El zorzal criollo“ je otišao na vječni počinak prije gotovo sedamdeset godina i obožavatelja iz njegovog doba nema baš mnogo.“³

Zajedno s tekstopiscem Alfredom Le Perom napisao je neke od najpoznatijih tango skladbi. Njihova suradnja trajala je relativno kratko, ali je bila iznimno

³ (<https://fattiditango.files.wordpress.com/2010/03/laverastoriadeltangoargentino.pdf>, str. 21): Pristupila 12.10.2016.

plodna. U svega tri godine napisali su 28 izvedbi, a tematike su vezane uz vrijeme koje nezaustavljivo teče, uz ljudsko stanje i njegovu sudbinu te osuđenost čovjeka da luta svijetom. Najpoznatije skladbe su: *Mi Buenos Aires querido*, *Por una cabeza* i *Volver*.

Ideja projekta realizacije tanga s učenicima glazbene škole nastala je zbog ljubavi autorice prema harmonici i strasti prema plesu, a potaknuta je insertom iz filma *Miris žene* redatelja Martina Bresta iz 1992. Postavljeni ciljevi bili su: uvrstiti tango u nastavno gradivo, spojiti pjevanje s različitim i raznovrsnim instrumentalnim sastavima i plesnim parom; poticati interakciju učenika u vokalno-instrumentalnom izričaju, ali i njihovu motiviranost za sudjelovanjem u zajedničkim (suradničkim) glazbenim aktivnostima interdisciplinarnog karaktera.

Rad na postavljanju tanga i rezultati

U projektu zajedno su sudjelovali učenici osnovne i srednje glazbene škole te profesori: Snježana Demarin – klaviristica, Milan Grbić – violinist, Naike Dapiran – plesačica, Tanja Lajić koja je izvježbala harmonikaški ansambl, profesionalni plesač Štefan Zeidler te voditeljica zbora i dirigentica Suzana Goldin. U procesu stvaranja suradnja učenika i profesora bila je obostrana i motivirajuća.

Priprema pjevačkog zbora pulske osnovne glazbene škole Ivana Matetića – Ronjgova za izvođenje tanga započela je gledanjem inserta iz filma *Miris žene* u kojem se izvodi skladba „*Por una cabeza*“ Carlosa Gardela. U isto vrijeme pristupilo se izradi aranžmana za troglasni pjevački zbor te za instrumentalni sastav kojega su činile violina, klavir i pet harmonika. Do konačnoga uratka slijedile su faze: slušanja glazbe u originalnoj izvedbi, učenja pjesme po notama, pojedinačne probe: zbor, instrumentalni sastav, plesači te oblikovanje koreografije. Nakon pojedinačnih proba uslijedile su zajedničke probe, najprije vokalno-instrumentalnog sastava, a potom i s plesačima.

Učenici su ovakvim radom bili dodatno motivirani zbog raznolikosti instrumentalnog sastava i plesa u kojem su uvidjeli koliko je glazba povezana s plesom, tj. sinkronizacija u izvođenju koja je ostvarena u „trokutu“ kojeg čine: zbor, instrumentalni sastav i plesači.

Kroz pokret plesača, učenici također vide glazbeni tok (elemente glazbene strukture): puls, 2/4 mjera, punktirani ritam, sinkopa, triola, glazbeni oblik, mutaciju u (b) dijelu u kojoj je uslijedila i promjena plesnog pokreta. Skladba je pisana u obliku dvodijelne pjesme: a b; u kratkom uvodu uslijedio je dijalog violine i prve harmonike, nakon čega su uslijedili a b dio u kojemu su nastupili zbor i instrumentalni sastav (klavir, violina i pet harmonika); zatim je uslijedio dio a1 b1 u kojem su se priključili plesači i instrumentalni sastav te ponovljeni a1 b1 u kojem ponovno nastupa zbor, zajedno s instrumentalnim sastavom i plesačima.

Obradom i izvedbom tanga stvorena je korelacija zbora i nastave solfeggia. Ukoliko razmatramo nastavni program predmeta solfeggia za osnovnu glazbenu

školu možemo uvidjeti da se putem ovoga projekta uče ili ponavljaju sljedeći glazbeni elementi: glazbena rečenica, glazbena perioda, glazbena forma – dvodijelna pjesma, mjera: dvočetvrtinska, tempo: moderato, ritam (sinkopa, triola, punktirani ritam), tonalni plan: G-dur/g – mol (mutacija), melodijski elementi: intonacija izmjeničnih i prohodnih kromatskih tonova, intonacija izmjeničnih alteriranih tonova, alteracija kao kromatska promjena nekog ljestvičnog tona, dijatonski i kromatski polustepen. (Tablica 1).

Tablica 1. Glazbeni elementi koji su analizirani u skladbi Por una cabeza, Carlos Gardel

GLAZBENI OBLIK: DVODIJELNA PJESMA	a (male gl. rečenice -rečenični niz = 16 taktova)	b (dvije velike glazbene rečenice = veliki gl. period = 16 taktova)
MJERA:	2/4	2/4
TEMPO:	moderato	moderato
RITAMSKJE FIGURE:	punktirani ritam na jednu dobu	sinkopa i triola na jednu dobu
MUTACIJA:	G – dur ljestvica	g – mol ljestvica
ALTERACIJE:	# I., # II., # IV., # V., # VI., b VI., st.(molska subdominanta)	b VII. st.
KROMATSKI POLUSTEPEN:	g-gis; a-ais, c-cis; e-eis; d-dis; e-es	/
DIJATONSKI POLUSTEPEN:	eis-f; ais-h; cis-d; a-gis; fis-g; f-e; es-d	fis-g

Osim stjecanja stručnih vještina i znanja, učenici su postigli veću razinu emocionalnog i estetskog doživljaja glazbenoga djela u kojemu su neposredno sudjelovali svojom izvedbom čime je potaknuta i njihova kreativnost. Prisutan je sociološko-kulturni faktor kroz upoznavanje i razvoj svijesti o kulturi i različitosti drugih naroda. Kroz obradu tematike djela učenici su razvijali empatičnosti i suosjećajnost. Osvijestili su da nema osjećajnosti bez suosjećajnosti odnosno da je suosjećajnost prema drugim živim bićima potvrda da u njima samima postoji osjećajnost. Rad na projektu omogućio je međusobnu interakciju učenika i nastavnika osnovne i srednje škole, odnosno zbora i orkestra s profesionalnim plesačem. Ta suradnja je dovela do integracije vokalne i instrumentalne glazbe s plesom što ih je dodatno motiviralo, jer se do sada nisu susretali s takvim načinom rada i obrade djela. Isto tako su upoznali razne načine interpretacije i osvjestili važnost međusobnog slušanja i gledanja. Učenici su ovakvim pristupom nadišli tradicionalne zbarske nastupe, izvodeći skladbu uz specifičnu vrstu sastava i uz plesanje dvaju plesača. Havelock (1992, str. 23) ističe: „Dobar odgoj, kaže Platon u Zakonima, sastoji se u tome da se zna dobro pjevati i dobro plesati.“

Učenici u početku nisu bili motivirani, tango njima nije blizak. Međutim, pred njima se ta glazba utjelovljivala kroz pokret, a oni su bili nositelji toga.

Kroz projekt tanga ostvarena je integracija vokalno-instrumentalne glazbe s plesom. Bilo je prisutno pet različitih doživljaja tijekom nastupa, pet različitih perspektiva: plesač-svirač-zbor-dirigent-publika. Razvijala se energija koja ne prestaje, koja traži još i koja dotiče svaku emociju i svaku poru onog profesionalnog i onog čovječnog u nama.

Učenici su bili aktivni i kreativni sudionici čitavoga procesa oblikovanja interdisciplinarne umjetničke forme. Poticana je multisenzorna percepcija kojom se utjecalo na glazbeni izričaj i postignuta je veća motivacija učenika u radu. Integrirane su različite razine glazbenoga obrazovanja jer su se u projektu uključili učenici pulske osnovne i srednje glazbene škole, profesori i plesači (slika 1).



Slika 1. Premijera projekta Tanga u Domu hrvatskih branitelja, Pula na koncertu povodom Dana škole, 11. 4. 2015.

Zaključak

Kroz vlastito izvođenje glazbe i zajedničko muziciranje, ali i ples plesača, učenici su upoznali tango kao specifičan ples osebnog glazbenog i emocionalnog izričaja. Osim navedenoga, upoznali su ili utvrdili sljedeće glazbene elemente: glazbenu rečenicu, glazbenu periodu, glazbeni oblik, tempo, puls/metar, ritam, mutaciju, diatoniku i kromatiku.

Interdisciplinarnost koja se očituje kroz spoj plesa, instrumentalne i vokalne glazbe, a ima veliku važnost jer potiče, razvija, otvara, ohrabruje, zbližava, raste i vodi ka zajedničkom cilju s time da svaki sudionik procesa ima udio u njemu na jedinstven i individualan način.

Suradničkim radom učimo učenike kreativnom razmišljanju, samopouzdanju, osjećaju ponosa i izražavanja kroz međusobnu suradnju. Takvim načinom rada izvuklo se iz svakog pojedinca ono najbolje te se on osjećao korisnim i značajnim, a time se tango zagrljaj širio i razvijao još dublje. Sve navedeno pomoglo je učenicima u njihovom glazbenom razvoju i otvorilo ih prema širokom spektru mogućnosti koje nudi interdisciplinarni pristup.

Naposljetku nije bitan samo cilj već put odnosno razvoj koji smo prošli, doživljaji, suradnja, zajedništvo u kojem je ipak svatko svoj, ali zajedno čine cjelinu koja se stvara upravo iz različitosti svakog pojedinca. Iz toga proizlazi bitno, a to je kreacija različitih trenutaka koji se prožimaju u jedno djelo kroz ovaj interdisciplinarni projekt.

Što je Tango značio učenicima, a što učiteljima, vidljivo je u osvrtima koji slijede.

„Na prvu mi se ova skladba uopće nije svidjela, iskreno ne znam zašto, ali nakon što smo ju uvijekbali bila mi je odlična. Na koncertu sam se osjećala sjajno dok sam pjevala, a i publici se zaista svidjelo. Komorni sastav koji je izvodio skladbu s nama jako me motivirao jer je njegovo sudjelovanje značilo svojevrsno odmicanje od uobičajenog načina izvođenja pa je cjelokupan proces rada bio mnogo zanimljiviji, a i olakšali su pjevanje. Kada su se i plesači ubacili tada je sve postalo zaista poput jednog malenog glazbeno-plesnog spektakla. Sjećam se kako smo svi bili oduševljeni njihovim plesom i stalno smo htjeli pjevati baš tu skladbu. Sudjelovanje u jednom ovakvom projektu mnogo mi je značilo i zaista mi je drago da sam stekla još jedno nezaboravno iskustvo.“ (Sara Žulj, 5. r. OGŠ, zbor)

„Jako mi je drago da sam imala prilike sudjelovati u ovom zajedničkom projektu zbora osnovne glazbene škole i srednjoškolskog harmonikaškog ansambla. Uz zajednički rad učenika, ali i profesora mentora, stvorili smo jednu cjelinu koju smo još upotpunili i plesnom pratnjom. Svojom emocijom uspjeli smo dočarati duh argentinske glazbe i tanga kao plesa. Da bi točka bila još zanimljivija i intrigantnija priključila nam se i violina sa svojom senzibilnošću koja se savršeno uklopila sa preciznošću i oštrinom zvuka harmonike, baš poput pravog ‘tango ugođaja’. Rekla bih da je cilj ovog projekta kako zajednička suradnja glazbenih odjela tako i oživljavanje strane suvremenije glazbe. Ovakve suradnje mogu nas samo još više zbližiti, što na socijalnoj, što na glazbenoj razini, a to je u konačnici ono najbitnije jer je glazba jezik kojeg svi razumiju.“ (Adriana Miletić, 2. r. SGŠ, harmonikaški ansambl)

„Istaknula bih važnost suradnje učenici-profesori koja se nažalost prerijetko događa: tu smo zajedničkim snagama kreirali nešto novo, novi originalni projekt. Fuzija vokalnog, instrumentalnog i plesnog donijela mi je novo iskustvo. Amaterski se bavim plesom i navikla sam plesati uz snimljenu glazbu,

što je neusporedivo s plesom uz 'žive svirače', pogotovo još uz zbarsko pjevanje. Energija zbora i vokalnog muziciranja za mene je dala posebni pečat. Zbor je dao punoću, veću fluidnost i određeno 'disanje', jasnije plesno fraziranje, potpuno drugačije muziciranje kroz korake.“ (Naïke Dapiran, prof., flautistica – u projektu plesačica)

„Gledajući s perspektive korepetitora koji obično nije u ovakvoj kombinaciji, moram priznati da me posebno dojmila 'stopljenost' klavira kao osnovnog nositelja ritma i harmonije, s violinom i harmonikaškim sastavom, koji naizmjenično s dječjim zborom naše glazbene škole iznose glavnu temu tanga, prožetu jakim i strastvenim emocijama te toplinom same melodije. Ideja kolegice Goldin bila je pogođena u punini, ostavila je upečatljiv umjetnički dojam, te je cilj bio postignut.“ (Snježana Demarin, prof. mentor, klaviristica)

Literatura

- Anonymous (2006). *Argentine Tango*. Pristupljeno: 22. 1. 2017, http://en.wikipedia.org/wiki/Argentine_Tango#Differences_from_Ballroom_Tango
- Biografija- Carlos Gardel (n.d.). Pristupljeno: 5. 4. 2016, http://latinet.info/galerije/text/biografije/bio-carlos_gardel.html
- Carlos Gardel (n.d.). Pristupljeno: 13. 1. 2017, <http://www.verytangostore.com/legends/carlos-gardel.html>
- Deniston, Kristen (2007). *Tango i njegov smisao, povest o argentinskom plesu*. Beograd: Prosveta.
- El Alma del tango!(n.d). Pristupljeno: 27. 8. 2016, <http://furaj.ba/el-alma-del-tango>
- Gazenbeek, Anton and Laruccia, Natalie (2005). *Historic Styles of Tango*. Pristupljeno: 16. 1. 2017, www.exploredance.com/tango030705.php
- Havelock, Ellis (1992). *Filozofija plesa*. Zagreb: Naklada MD.
- Helmer Jensen, Mia (14.12.2006). *Sensuous and Gendered Embraces: An Investigation into Tango Dance Practices*. Pristupljeno: 10. 1. 2017, [http://www.i-m-pulse.eclipse.co.uk/MA%20Thesis%20\(2\).htm](http://www.i-m-pulse.eclipse.co.uk/MA%20Thesis%20(2).htm)
- Huizinga, Johan (1992). *Homo ludens o podrijetlu kulture u igri*. Zagreb: Naprijed.
- Kardum, Aleksandra (2010). *Pratim te*. Zagreb: Profil.
- Katana, Lj. (listopad, 2015). *Tango- harmonija koja se pleše*. Pristupljeno: 15. 2. 2017, <http://podnebomputujem.blogspot.hr/p/tango-harmonija-koja-se-plese.html>
- Katarinčić, Ivana (2013). *Višestruki identiteti tanga*. Pristupljeno: 12.3.2017, <http://bib.irb.hr/prikazirad?rad=674122>
- Kovačević, Krešimir (1977). *Muzička enciklopedija*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.
- Manning, Erin (2003). *Negotiating Influence: Argentine Tango and a Politics of Touch*. U *Borderlands E-journal*, Vol.2, No.1. Dostupno na http://www.borderlands.net.au/vol2no1_2003/manning_negotiating.html
- Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Nastavni plan i program za srednje glazbene i plesne škole (2008). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Naumovska, Milica (31.5.2014). *Argentinski tango – od bordela do visokog društva*. Pristupljeno: 16. 2. 2017, <http://kulturkokoska.rs/argentinski-tango-od-bordela-visokog-drustva/>

Ovidio, Assonitiss (producent) i Brest, Martin (redatelj). (1992). *Miris žene* [drama]. SAD: Universal Pictures.

Peto Đeneš, Conny (2014). *Tango – čarobna terapija*. Pristupljeno: 2. 2. 2017, <https://www.parentium.com/mobile/default.asp?clanak=47238>

Plesni stilovi argentinskog tanga (n.d). Pristupljeno: 10. 1. 2017, <http://free-zg.htnet.hr/tangocroatia/stilovi.htm>

Sear, Juan Jose (2002). Tekstovi pjesama tanga u kontekstu argentinske poezije . U: Katunarić, Dražen, *Europski glasnik* 7 (str. od 842 do 849). Zagreb: Društvo hrvatskih književnika.

Šabić, Nedeljko (2015). *Tango je hod kroz život!*. Pristupljeno: 2. 2. 2017, <http://www.ladylike.hr/vise/izvana/argentinski-tango-by-ned-sabi-1821>

Toti, Francesca (n.d). *La vera storia del tango Argentino*. Pristupljeno: 12. 10. 2016, <https://fattiditango.files.wordpress.com/2010/03/laverastoriadeltangoargentino.pdf>

Wainwright, Lyndon i King, Lynda (2007). *Zaplešimo*. Zagreb: Kigen.

Suzana Goldin

Interdisciplinary Approach to Argentine Tango in Work with Students of Pula Music School

Summary

Tango represents universal philosophy of the relationship of man and woman which gesture express the overall state of mind and body. Tango integrates different senses: auditory, visual and tactile. The aim of this study is to describe realization of tango C. Gardel – A. Le Per: Por una cabeza, with students of music school, taking into account sociological dimension of tango as a specific dance. The objectives of the work could be explained through a professional musical and psychological-pedagogical connotation. Preparation process began with watching the movie Scent of a Woman (1992) followed by preparation of arrangements for choir and instrumental ensemble which consisted of violin, piano and five accordions. This approach surpassed the traditional choral concerts, performing a song with a specific type of composition and dancing with two dancers. They met following musical elements: musical forms, pulse, dotted rhythm, syncopation, triplet, mutation, alteration, diatonic and chromatic. All this has helped them in their musical development and opened up the opportunities offered by an interdisciplinary approach.

Key words: tango, dancing, interdisciplinary approach.